

NOVE MOGUĆNOSTI

Uz II. izložbu Jugoslavenske grafike u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu

Dok se dio slikarske produkcije — napose onaj, kojeg autori insistiraju na »štafelajnoj slici« — nalazi u kritičnom položaju, nisu iskoristene sve mogućnosti grafike. Nisu još dovoljno uočene ni one potrebe, koje predstavljaju novi životni teren grafike. Naime, ulje na olatnu komornoga formata postepeno gubi svoje korištenje u tlu na kojem živi. Potražnja opada, a to opadanje vrlo je simptomatično i na svoj se način odražuje, u prosjeku, čak i na stilskim metodskim teškoćama slikara, koje teškoće radaju: slabostima djela. Grafički list, naprotiv, nema još ni dovoljno onih, koji ga stvaraju, a još nisu nadeni ni svi oni putovi, koji bi ga sa sigurnošću i na dovoljnoj širini doveli do kupca. Ima više znakova o tome kako ovaj — jednom svjesno, a drugi put s manje jasnim pojmovima — grafičko djelo treba, želi i očekuje.

Izložba u Umjetničkom paviljonu pokazuje kako među grafičarima raspoložena nizom nesumnjivih talenata. Stoviše, na području grafike neki su slikari sigurnije i efikasnije počeli rješavati ona likovna pitanja individualne prakse, koja na platnu ne mogu savladati. Prilični broj izloženih radova predstavlja svježije likovne po-

poznajemo i koji intenzivno rade i stvaraju — nedostaje na ovoj izložbi. I opet su organizacione slabosti uzrokovale te praznine. Nema: Pregelja, Mihelića, Sedeja. Debenjaka, Tršana i Pogačnika iz Ljubljane; nisu tu: Srbinić, Vujaklija, Maskareli i Anastasijević iz Beograda. Ne izlažu ni Svertask, Pintarić i još neki iz Zagreba. Nisu svi izlagači najsretnije zastupljeni, a nisu ni svi brojni odnosi eksponata realni. Izvjesni broj listova predstavlja samo opterećenje za izložbu. Ali, opći profil svega materijala i kvalitativni prosjek na višem su nivou, nego oni, drugih sličnih izložbi. I — stoga je to pozitivni datum u razvitku grafičke kulture na likovnom horizontu našega terena.

Varijacije na temu intimnog žuda u poetičnoj stvarnosti vidljivih prodometa sve se očitije ukazuju kao okvir glavne težnje u modernoj grafici na domaćem planu. To su plodovi druge i treće žetve na polju, koje je prije trideset i više godina zasijao nadrealizam. Tu se negdje u blizini moraju nalaziti i oni likovni interesi, koji su najaktuelniji, jer to dokazuje — najidealniji i najpouzdaniji dometi, realizacije i na ovoj izložbi.

Nije slučajno što šest gravura A. Oprešnikove svakako predstavlja najvrednija djela cijele ove izložbe, a čini se da je trenutno to i optimum u našem vidokrugu uopće. Autentična poezija motiva, duboka opravdanost sastava kompozicije i odlična tehnika tih listova zaslužuju posve rijetku ocjenu svoje vrijednosti. — Nedaleko tih gravura nalaze se i tri bakropisa mladog slikara Bernika. Njegova je invencija, doduše, još natopljena dojmovima pred skulpturom Chadwicka, i Moorea. Ali — suma rezultata autorovih napora još uvijek dostaje da mu odamo posebno priznanje. Vrijednost Bernikova »Akrobata na konju« posve je izuzetna. — Među mladim litografima, koji svoj izraz grade na temama sa figurama, Luković je još jednom pokazao kako njegova misao teško veže kompozicione cjeline, no u detaljima je u pravo neispran. Lik »Oratora«, pljetao pored njega, sam »Drveni pijetao« i neke figure na »Pogrebu klauna«, mogli bi samostalno stajati kao primjeri neobično žive mašte i tehničkog majstorstva najbolje vrste. — Novi je domet

svoga talenta upravo u tehnici litografije realizirao i Sievec. Njegovu su linorez vrijedni, ali litografirana »Mrtva priroda« je zanimljivija i njezino će djelovanje biti trajnije. — Z. Hegedušić i Detoni nastavljaju svoju tradiciju. Hegedušić je svakako sigurniji kad ostaje na ritmu same, čiste linije, nego onda, kad se upušta u zamršene sastave crta, šrafura i tonova. Detonljeva je nadprosječna »Noć u velikom gradu«, valjda nastavak autorove sklonosti prema tamnim prividenjima, koja su se već pokazala u ranijim mapama. Čini se da sad traže koncentraciju, strožu selekciju u prevelikom obliku detalja i oslobođenje od — autobiografskog prizvuka zamisli. — »Tuga i radost šume« Borčićeve znači gotovo prelaz na apstrakciju. Iako još nije sve sređeno u tome radu ipak on pripada među one najzanimljivije, što je autor do sada mogao izložiti. — Restek je svojom tehnikom stigao dalje od granica vlastite invencije. Prerastao je vlastiti dosadašnji prosjek kombiniranom gravurom »Noćne sjene«.

Apstrakcija je zastupljena prilično obilno. Dogan, Kulmer, Lipovac, a djelomice i Murčić, Petlevšnik i Kratochvil djeluju na tom terenu. No, nijedan rad u smislu nefiguracije nije dosegao razinu, koju bismo već mogli očekivati. Jednom nastojanja zapinju na tehničkim pitanjima, a drugi puta je invencija autora umorna ili — nedovoljno samostalna. Ipak — Petlevšnik, Kulmer i Lipovac običaju najviše. — Tehnički problemi na neposredni ili posredni način opterećuju rad Klinerita, Postružnika i Price. Klinerit se nije snašao na velikim formatima, a vidi se i to da mu je gravura iglom na metalnoj ploči bliža od litografije. Price je na litografskom kamenu stranac. A Postružnik je sa svoja tri linoreza otkrio zanimljivije strane svojih eksperimenata. Sirovi oblici figura mogli su primiti u sebe mnogo više života nego se to desilo. Sad su još prazni, shematski i bez draži punokrvnog grafičkog otiska. — Karanović nije srećno zastupljen. Samo litografija »Krošnjak« informira nas o autorovim potencijalnim mogućnostima. Čelić zalazi u poluapstrakciju, koja mu je tuda i u njoj se sleđuju sva osjećajnost i sve misli autora u praznim formulama.

R. PUTAR

ZLATKO OMERBEGOVIĆ: »SLUČAJNI PROLAZNIK«, ULJE 1956. Izložba se održava u salonu ULUH-a od 16.—31. V.; na izložbi učestvuju i akademski slikari: Kuntino Basanić, Vladimír Magdić i Ivan Pušak

tencijale od onih, koji su prosječni u »štafelajnom« slikarstvu. Nekoliko individualnih pojava zajedno pripada među najvrednije kapacitete našeg likovnog života uopće. — Valja, doduše, istaći kako osjetljivi broj grafičara, koje